

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 20 sierpnia 2021 r.

Pozycja 129

POSTANOWIENIE

z dnia 13 maja 2021 r.

Sygn. akt Ts 161/19

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Rafał Wojciechowski,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej [...] Sp. z o.o. z siedzibą w D. w sprawie zgodności:

art. 4 ust. 1 oraz ust. 7 ustawy z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 233, poz. 1382), z art. 2; art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 31 ust. 3; art. 20 i art. 22 w związku z art. 2; art. 23 zdanie drugie w związku z art. 21 i art. 22; art. 20 w związku z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

nadać skardze konstytucyjnej dalszy bieg.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 22 października 2019 r. (data nadania) [...] Sp. z o.o. z siedzibą w D. (dalej: skarżąca), reprezentowana przez pełnomocnika z wyboru, wystąpiła z żądaniem przytoczonym na tle następującego stanu faktycznego.

Na podstawie umowy z 1 czerwca 1994 r. (ze zmianami wynikającymi z kolejnych aneksów) skarżąca zawarła z Agencją Nieruchomości Rolnych w W. (dalej: ANR) umowę dzierżawy nieruchomości rolnych. Pismem z 14 maja 2012 r. ANR zwróciła się do skarżącej z informacją, że stosownie do art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 233, poz. 1382) z przedmiotu dzierżawy zostaną wyłączone działki rolne o łącznej powierzchni 189,3957 ha, stanowiące 30% dzierżawionej przez skarżącą powierzchni użytków rolnych. Skarżąca zwróciła się w piśmie z 24 maja 2012 r. do ANR o wyłączenie z przedmiotu dzierżawy innych nieruchomości niż te, które wskazano w powołanym wyżej piśmie z 14 maja 2012 r., na które otrzymała odpowiedź odmowną. Oświadczeniem z 8 sierpnia 2012 r. skarżąca przyjęła zmiany umowy dzierżawy zaproponowane w piśmie ANR z 14 maja 2012 r. W tym samym dniu strony zawarły aneks nr 7 do umowy.

Skarżąca w pozwie z 19 sierpnia 2015 r. wniosła o zobowiązanie Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa w W. (uprzednio Agencji Nieruchomości Rolnych w W., dalej: KOWR) do złożenia oświadczenia woli o przeniesieniu na nią w drodze sprzedaży własności nieruchomości położonych w obrębie ewidencyjnym [...], o łącznej powierzchni 410,4025 ha. Zgłosiła ponadto roszczenie ewentualne, wnosząc o zobowiązanie pozwanego do dokonania w terminie 3 miesięcy od uprawomocnienia się wyroku, spoczywających na nim, zgodnie z powołanymi w tym piśmie przepisami, czynności niezbędnych do wykonania przez pozwanego, wynikającego z art. 4 ust. 7 i 8 ustawy zmieniającej, obowiązku zawarcia ze skarżącą umowy sprzedaży wyżej wymienionych nieruchomości, w szczególności zaś do: 1) ustalenia ceny nieruchomości stosownie do treści art. 30 ustawy z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa (Dz. U. z 2018 r. poz. 91; dalej: u.g.n.r.SP.); 2) ogłoszenia o przeznaczeniu nieruchomości do sprzedaży, zgodnie z art. 28 tej ustawy z zawiadomieniem znanych pozwanemu osób posiadających pierwszeństwo do nabycia nieruchomości zgodnie z art. 29 ust. 1 tej ustawy w brzmieniu nadanym jej przez ustawę zmieniającą oraz przy uwzględnieniu art. 4 tej ustawy.

Sąd Okręgowy w S. Wydział VIII Gospodarczy (dalej: Sąd Okręgowy) wyrokiem z 11 września 2018 r. (sygn. akt [...]) oddalił powództwo skarżącej i jednocześnie orzekł o kosztach procesu. W uzasadnieniu wskazano, że wywodziła ona obowiązek złożenia oświadczenia woli przez KOWR w przedmiocie sprzedaży nieruchomości z art. 4 ust. 7 ustawy zmieniającej. Sąd nie podzielił powyższego stanowiska skarżącej i w tym zakresie powołał się na uchwałę Sądu Najwyższego z 19 października 2017 r. (sygn. akt III CZP 5/17). Zgodnie z jej treścią, na podstawie art. 4 ust. 7 ustawy zmieniającej dzierżawcy nie przysługuje roszczenie o zawarcie umowy sprzedaży dzierżawionej nieruchomości rolnej Skarbu Państwa.

Wyrokiem z 4 lipca 2019 r. (sygn. akt [...]) Sąd Apelacyjny w S. I Wydział Cywilny (dalej: Sąd Apelacyjny) zmienił rozstrzygnięcie o kosztach procesu zawarte w wyroku Sądu Okręgowego, a w pozostałym zakresie oddalił apelację skarżącej. Ustosunkowując się do problemu wykładni art. 4 ust. 7 ustawy zmieniającej sąd podzielił pogląd wyrażony w wyżej wymienionej uchwale Sądu Najwyższego i z tego względu uznał roszczenie skarżącej za niezasadne.

Skarżąca poinformowała, że od wyroku Sądu Apelacyjnego złożyła skargę kasacyjną do Sądu Najwyższego. Sprawie została nadana sygn. akt [...], co Trybunał ustalił z urzędu.

Postanowieniem z 18 grudnia 2019 r. Trybunał Konstytucyjny zawiesił postępowanie do czasu rozpoznania skargi kasacyjnej.

W piśmie procesowym złożonym 24 sierpnia 2020 r. (data nadania) skarżąca wniosła o podjęcie zawieszono postępowania. W uzasadnieniu wskazała, że postanowieniem z 21 maja 2020 r. (sygn. akt jw.) Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Do pisma skarżąca dołączyła poświadczoną przez pełnomocnika za zgodność z oryginałem kopię tego orzeczenia.

Zdaniem skarżącej zaskarżone przepisy naruszają prawo do ochrony prawa majątkowego w postaci prawa dzierżawy nieruchomości rolnych oraz prawo do wykonywania dzierżawy nieruchomości rolnych w sposób niezakłócony nieusprawiedliwionymi i bezzasadnymi działaniami ustawodawcy, prawo do wolności działalności gospodarczej oraz zasadę zaufania do państwa.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK), skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niej-

wnym. Służy ono wyeliminowaniu – już w początkowej fazie postępowania – spraw, które nie mogą być przedmiotem merytorycznego rozstrzygnięcia. Trybunał wydaje postanowienie o nadaniu skardze konstytucyjnej dalszego biegu, gdy spełnia ona wymagania przewidziane w ustawie oraz nie zachodzą okoliczności, o których mowa w art. 61 ust. 4 pkt 3 u.o.t.p.TK.

2. W ocenie Trybunału skarga spełnia przesłanki przekazania jej do oceny merytorycznej.

2.1. Skargę sporządził radca prawny, który przedłożył pełnomocnictwo szczególne do sporządzenia i wniesienia tego środka prawnego, a także do reprezentowania skarżącej w postępowaniu przed Trybunałem.

2.2. Przysługująca skarżącej droga prawna została wyczerpana, ponieważ od wyroku Sądu Apelacyjnego w S. I Wydział Cywilny z 4 lipca 2019 r. (sygn. akt [...]) nie przysługuje żaden zwykły środek zaskarżenia.

2.3. Skarżąca dochowała trzymiesięcznego terminu do wniesienia skargi, zastrzeżonego w art. 77 ust. 1 u.o.t.p.TK. Powyższe orzeczenie wraz z uzasadnieniem doręczono pełnomocnikowi skarżącej 22 lipca 2019 r., a skarga konstytucyjna została wniesiona do Trybunału 22 października 2019 r. (data nadania).

2.4. Określony został przedmiot kontroli, tj. art. 4 ust. 1 oraz ust. 7 ustawy z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 233, poz. 1382).

2.5. Zakwestionowanym przepisom skarżąca zarzuciła naruszenie prawa do ochrony prawa majątkowego w postaci prawa dzierżawy nieruchomości rolnych oraz prawa do wykonywania dzierżawy nieruchomości rolnych w sposób niezakłócony nieusprawiedliwionymi i bezzasadnymi działaniami ustawodawcy, prawa do wolności działalności gospodarczej oraz zasady zaufania do państwa.

2.6. Skarżąca wskazała, w jaki sposób zakwestionowane w skardze przepisy naruszają powyższe prawa. Jej zdaniem naruszenie zasady zaufania do państwa (art. 2 Konstytucji) nastąpiło poprzez ustanowienie prawa dzierżawców nieruchomości rolnych wchodzących do zasobu Skarbu Państwa w sposób, który nakazuje stosowanie przepisu w kierunku bardzo słabego uprawnienia w postaci pierwszeństwa, „które to prawo jest wyłącznie iluzoryczne, jako że dzierżawca nie może nigdy doprowadzić do przymuszenia wydzierżawiającego do sprzedaży nieruchomości (...)”. Ograniczenia praw majątkowych, na które składają się: prawo dysponowania i zachowania dzierżawionych nieruchomości i pobierania z nich pożytków, nie wypełniają – jak twierdzi skarżąca – przesłanek wymienionych w art. 31 ust. 3 Konstytucji. Nie są one „konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób”. Natomiast ograniczenie przysługującego skarżącej prawa do wolności gospodarczej nastąpiło m.in. przez uniemożliwienie jej prowadzenia działalności w sposób niezakłócony i zgodny z opracowaną strategią rozwoju. Wskazuje także na „arbitralne narzucenie” obowiązku dokonania wyłączenia 30% nieruchomości z umowy dzierżawy, przy jednoczesnym zapewnieniu, że jeżeli wyrazi na takie wyłączenie zgodę, wówczas będzie jej przysługiwać uprawnienie do zakupu całości albo, za zgodą Agencji Nieruchomości Rolnych (obecnie: KOWR), części nieruchomości, która pozostała przedmiotem dzierżawy. Oznacza to, że skarżąca miała prawo sądzić, iż w przypadku tak

dotkliwej ingerencji państwa w stosunek cywilnoprawny otrzyma realne uprawnienie do zakupu nieruchomości, a nie jedynie utrzymanie jej prawa pierwszeństwa. Skarżąca podkreśla również, że „wchodząc w stosunek prawny z KOWR podejmowała wiele strategicznych decyzji i poczyniła nakłady, mając prawo oczekiwać, że nabyte przez nią uprawnienia nie zostaną jej w przyszłości odebrane i to bez zapewnienia ze strony państwa żadnego realnego ekwiwalentu, gdyż za takowy nie można uznać utrzymania, przyznanego wcześniej dzierżawcy, prawa pierwszeństwa”.

3. W związku z powyższym i zważywszy na to, że sformułowane przez skarżącą zarzuty nie są oczywiście bezzasadne, Trybunał Konstytucyjny – na podstawie art. 61 ust. 2 u.o.t.p.TK – postanowił nadać skardze konstytucyjnej dalszy bieg.